

Тврдим: у српској унутрашњој политици од Петог октобра није се десило ништа боље, ништа благотворније и ништа корисније од побуне Томе Николића. Зашто? Иако сам склон да верујем како би му данас било и лакше и извесније да је Војводи престао да се јавља на телефон много пре - најкасније док му је оних 2,2 милиона гласова које је узео на председничким изборима још било вруће - ефекат који је остварила побуна најбољег српског политичара наивца стоји без обзира на то што многа важна питања његове будуће политичке каријере нису решена, без обзира на то хоће ли на крају иза себе имати клуб од 18 или 78 посланика, хоће ли водити радикале или неку своју странку.

Хајде да видимо шта је то Тома тако велико урадио, после чега не само да ни његови ни Војводини радикали неће личити на себе од пре неколико година, него на себе више неће личити много тога што се креће и има амбиције на политичкој сцени. Прво, Тома се са Војводом није разишао на питању ко пече бољу ракију нити да ли је Србија до Карлобага или Батроваца, него се разишао на питању српске европске политике, чији ССП није искључиви израз, али јесте нешто у чему се укрштају многе силнице будућности Србије.

Најважније је то што су та европска политика и ССП пре Томине побуне били оса симетрије политичке сцене, дакле, оно што је делило и српске партије и бираче на две подједнаке групе и оно што је онемогућавало сваки озбиљан друштвени консензус - и онај о Европи, и онај о одбрани Косова. Колико је та граница била тврда и опасна, видећете када питате Србију зашто ни осам година после Милошевића нема транзициони консензус или када видите једину двојицу који су је за последњих осам година прешли: Коштуницу, који је зимус из редова европејаца прешао у антиевропски блок, и Дачића, који је нешто касније шмугнуо у супротном правцу - после чега је постало много ризично кладити се на њихову политичку будућност.

Зашто би оно што је Коштуницу убило и што Дачића убија Томи требало да да снагу, у чему се то он разликује од њих? У томе што су њих двојица границу напосто прешли, мање или више свесни ризика који то носи, у томе што је њихов прелазак био судбоносан за њих, док је Србију мењао, али је није променио. Томин прелазак, међутим, промениће Србију само зато што он ту границу политичке демаркације није прешао, него је повукао за собом. Како?

Ако је питање ЕУ била тачка која је до јуче делила Србију напола, то исто питање је данас, захваљујући Томиној побуни, тачка која дели српски политички меинстрим од политичке маргине. Претеривање? Без Томе, а са потпуним Шешељевим утицајем, са Тодоровићем, Радетом, Поп-Лазивићем и Мирчићем радикали могу још неко време да остану велико и снажно тело. Али историја сведочи да су диносауруси изумирали и са много већом главом на толиком трупу него што је сада имају шешељевци у отаџбини. Колики год били после Томе, они због његовог измештања осе поделе на границу маргине немају више никакав потенцијал да постану системска странка. Што њихова моћ да се интегришу у систем буде мања, њихово дивљање и параноја биће већи; што их друштво буде више терало од стола, то ће око стола бити више срце. И готово.

Уосталом, гледајте то овако: можете ли да замислите Тому на било ком другом месту ван радикала, са неком каријером изван политике, макар као човека који пече ракију и коме можете да верујете да вам, пошто сте га прве године похвалили, догодине неће подвалити неку шећерушу ако купите на невиђено. Наравно да можете. Где можете да замислите Мирчића и Радету? Као менаџере за људске ресурсе у Теленору? Ма важи! Хоћу да кажем да је сукоб између Томе и овога чиме Војвода располаже у Србији заправо рат између креатора политичких услуга и њихових корисника. Ови други, ако се једном нађу изван система - а они са Војводом јесу тамо - никада се у систем неће вратити.

Иако овај текст настаје у тренутку када Аца Вучић још није рекао своју реч, дао бих нешто пара на то да је он, колико год тактизирао и петљао, један од Томиних, а не Војводиних адута у рату за СРС. Вучић је у политику ушао са довољно интелигенције, превише је радио на себи, много напредовао и сувише инвестирао да би се препознао међу радикалским корисницима политичких услуга и да би старост чекао поред Поп-Лазихеве.

И као што је судбина овог радикалског остатка извесна испод границе политичке маргине, и као што ће он бити радикалски остатак чак и ако на крају остане бројчано већи од Томиног корпуса јер нема не само реформски већ ни системски потенцијал, то је моје чуђење веће како се догодило да се после Томине побуне и Коштуница, родоначелник политичког послеоктобарског меинстрима, тако изненада нашао испод те системске црте. Ту црту је, дакле, данас задао Тома, она пролази таман тамо куда је кроз српску сцену прошао ССП: са једне стране те црте су овај радикалски остатак и Коштуница, а са друге сви остали.

Наравно, познајем неке у ДСС који верују како им ова гужва у радикалима може довући нешто бирача спремних да се између Томе и Војводе одреде за Коштуницу. Можда би то било и тачно да није било тог Томиног коперниканског ефекта, да није те нове границе између системских и антисистемских странака и да се ДСС није нашао међу овим другима.

Е сад, или ће за највише три месеца Милош Алигрудич да куне са говорнице, Ненад Поповић да предлаже економски програм под именом Сто кила кромпира за сваког Србина годишње, а Дејан Михајлов да пребија полицајце на уличним демонстрацијама или ће сви они за та иста три месеца Коштуници први пут треснути да се професор Самарџић мало заиграо и да се ДСС на политичкој сцени нашао између Шешеља и Томе, а његови бирачи између Томе и Бориса. Чиста математика: као што Војводини радикали немају никакав системски потенцијал, тако ДСС нема никакав антисистемски потенцијал, и они испод црте коју је повукао Тома могу да издрже мање него под водом. Држите ме за реч.

Наравно, не треба сад лупетати на тему како је Тома одувек био узоран европејац, али му Војвода није дао да се покаже. Поента је у томе да је он, више него узоран, био пожељан европејац, човек који је учио и разумевао ствари у ходу, што ће рећи да ће у овом тренутку довољан ефекат имати то што није против ЕУ, тачније, то што није по

сваку цену против, па да препознамо још два важна тренда на политичкој сцени. Прво, раскидом са Војводом и својим европским да, макар условним, макар прећутним, Тома данас има нешто што никада није имао.

То што границу није само прешао него је и померио дало му је, дакле, приличан коалициони капацитет. Дакле, колико год између њега и Бориса постојале велике политичке и сваке друге разлике, не постоји међу њима више ништа толико непремостиво због чега за неко време не би могли да раде заједно, да седе у истој влади и да вуку замљу напред мирећи две групе најзавађенијих српских бирача. Иако ће вам се обојица данас заклети да о томе нема говора, много је јако оно што их вуче једног према другом: Србија је добила могућност да формира и европски и косовски консензус, постојанији него што га је икада имала. Тим пре што ће тај консензус имати неку врсту унутрашње чврстине јер ће бити отворен за странке које га хоће, док ће се оне које га неће наћи испод оне црте која означава границу система, дакле с оне стране политичког смисла.

Иако је Томином побуном отворена могућност да Србија има најмање још једну странку више, његов потез важан је моменат у коначном укрупњавању политичке сцене. Он, дакле, није само осудио на нестанак странке које су остале испод Томине линије - дакле остатак радикала и Коштуницу - он је веома смањио уцењивачки капацитет и Дачићевих социјалиста, који више нису у статусу Борисових ексклузиваца с оне стране; он је претња Динкићу да би могао да буде замењен ако настави да својим солирањем излуђује Владу. Не верујем ни да се Томиној побуни обрадовао Чеда, који ужива у улози Дачића у Београду. Када је Тома померио линију, нико од њих више није неопходан, нико од њих више не може да тражи много без ризика да ће изгубити све, што је добар сигнал и за укрупњену и за економичнију политичку сцену.

Својим потезом Тома је омогућио Борису да буде ујединитељ на политичкој сцени, омогућио му је европски консензус, смањио је отпор на његовом политичком путу, али га је на неки начин и обавезао осигуравајући Србији доњу границу уступака. Јер, било би заиста глупо да је Борис ових дана држао Томи палчеве, и ко зна шта још, а да за три месеца ратују.

На крају, Томина побуна отворила је перспективу ономе што се овде зове европска десница. Та прича има потенцијал и на интелектуалној сцени и међу бирачима, тако да је сада само питање колико ће један нови Тома, лишен Војводиног диктата и литературе, наћи снаге у себи да постане политичка тачка једног озбиљног окупљања оних који су 90-их бирали између Слобе и свих оних ликова из филмова Вељка Булајића и којима је Коштуница дао наду, али није успео да је изнесе на брдо.